

ХРОНІКА НАУКОВОГО ЖИТТЯ

Науковець, педагог, письменник

(до 60-річчя Олександра Галича)

Робота людської свідомості — ніби продукування великого мозаїчного тексту, створення нескінченної книги вражень, сумнівів, осяянь, відкриттів, висновків. Окремі фрагменти цього тексту зникають, як неясні, перервані думки, — наче сторінки, що розвіюються попелом. Інші нагадують палімпсест, де мимоволі проступає все нібито й стерте з пам'яті. Деякі сторінки цієї книги помережені маргіналіями — сумнівами і запитаннями, що не дають спокою. А є сторінки, сповнені гармонією і мудрістю, які закарбовані у точному, яскравому, виразному Слові. Потрібна Божа іскра таланту, щоб об'єднувати розрізнені сторінки в мудру книгу, щоб створювати з палімпсестів і маргіналій єдиний, цілісний текст, долаючи власні сумніви, вибудовувати струнку концепцію і, — що є дуже складним завданням, — доносити відкриту істину до свідомості інших.

Велика Книга Олександра Андрійовича Галича складається з тисяч сторінок наукових розвідок, підручників і навчально-методичних посібників, літературно-критичних статей, художніх творів. Її поетичні сторінки сповнені любов'ю до рідної Донеччини. Це і є та, за словами О.А. Галича, “часом ідилічна, частина рідної землі, з якою пов'язані милі серцю спогади про дитинство, про отчий поріг, де плодоносять посаджені колись власноруч дерева, де все до болю знайоме: і комахи, і струмочки, і горизонти, і стежина, що вела колись до школи...” Серебрянська середня школа Артемівського району на Донеччині, служба в армії, Донецький державний університет, закінчений з відзнакою 1975 року, навчання в аспі-

рантурі на кафедрі теорії літератури Донецького державного університету, робота у Рівненському державному педагогічному інституті, навчання в докторантурі Київського державного педагогічного університету ім. О.М. Горького, повернення у 1998 році на Донбас — ось основні віхи біографії О.А. Галича. За цими лаконічними рядками — роки наполегливої, невтомної праці.

Професор О.А. Галич зробив значний внесок у розробку проблем теорії літератури та документалістики. Концепція документальної літератури сформульована в його кандидатській та докторській дисертаціях (“Сучасна документально-біографічна проза: проблеми розвитку жанрів”, 1984; “Українська письменницька мемуаристика: природа, еволюція, поетика”, 1991), у монографіях та численних статтях, які виходили друком у збірниках наукових праць, періодичних виданнях (зокрема у журналах “Вітчизна”, “Прапор”, “Радянське літературознавство”, “Українська мова і література в школі”, “Київ”, “Слово і час”, “Всесвіт”, “Бахмутський шлях” та ін.) не лише в Україні, але й у Мінську, Калінінграді, Оренбурзі, Москві. Специфіку художньої біографії, мемуаристики, письменницьких щоденників та місце документалістики в сучасному літературному процесі осмислено в ґрунтовних монографічних працях О.А. Галича “Українська письменницька мемуаристика: природа, еволюція, поетика” (Київ, 1991), “Эволюция мемуарной прозы в украинской советской литературе” (Москва, 1991), “Художня біографія: проблеми теорії та історії” (Рівне, 1999, у співавторстві), “Українська документалістика на зламі тисячоліть: специ-

фіка, генеза, перспективи” (Луганськ, 2001), “У вимірах NON FICTION: щоденники українських письменників XX століття” (Луганськ, 2008).

О.А. Галич є науковцем, який, збагачуючи своїми теоретичними узагальненнями академічне літературознавство, не забуває про щоденну вчительську практику, про зв'язок фундаментальної науки і методики викладання літератури в школі. Це засвідчує його праця “Письменницькі мемуари в школі” (Луганськ, 2001), що сприяє впровадженню результатів теоретико-літературних студій у практику шкільного вивчення літератури.

Окрім документалістики, до кола наукових інтересів О.А. Галича належить література нашого краю. Художньому доробку письменників Луганщини присвячено ґрунтовні розвідки “Творчість Миколи Малахути: текст і контекст” (Луганськ, 2006), “Світитиму я Україні...” Ярослав Кременський: життя і творчість” (Луганськ, 2007), навчально-методичний посібник з літературного краєзнавства “Посівальники доби: Література рідного краю” (Луганськ, 2003), а також велика кількість наукових і літературно-критичних статей. Монографії О.А. Галича, присвячені художньому доробку М. Малахути і Я. Кременського, є першими комплексними студіями такого плану про сучасну літературу Луганщини. Ці праці дають уявлення не лише про творчу біографію письменників. Науковець виявляє чинники формування їх світогляду, з'ясовує мистецькі впливи, інтертекстуальні зв'язки, розглядає творчу еволюцію М. Малахути і Я. Кременського у широкому контексті української літератури другої половини XX століття, причому окремі зіставлення розширюють цей контекст до хронологічних меж усього століття. Наукова цінність праці про М. Малахуту полягає ще й у тому, що її автор досліджує так званий авантекст (тобто ще ненадруковані твори), “без знання якого практично неможливо написати об'єктивний і чесний творчий портрет митця”

(О.А. Галич). Поза увагою вченого не залишаються особливості ритміки та строфічної будови віршів — аспекти, які майже не висвітлюються в сучасних літературознавчих працях. Професор О.А. Галич приділяє особливу увагу творчості наймолодшого покоління — студентів спеціальності “Літературна творчість”, відкритої в Луганському педагогічному університеті за ініціативи науковця. Для обдарованої молоді він є і мудрим порадиником, і першим рецензентом.

Обидва напрямки наукової діяльності О.А. Галича знайшли відбиття в тематичі конференцій, проведення яких ініційоване вченим: “Слобожанщина: літературний вимір” (щорічна), “Документалістика початку XXI століття: проблеми теорії та історії” (проводиться раз на два роки).

О.А. Галичу властиве надзвичайно цінне для викладача вміння просто, доступно і виважено висвітлювати складні питання, з яких іще триває наукова полеміка. Його по-справжньому універсальними підручниками для вищої школи користуються не лише магістранти або студенти-випускники, але й першокурсники і навіть абітурієнти чи учні старших класів. Без сумніву, кожен український студент-філолог тримав у руках “Теорію літератури” (Київ, 2001, 2005, 2006), видану за науковою редакцією О.А. Галича. Згадаємо і кілька видань підручника з історії вітчизняного і світового літературознавства (найближчим часом він має вийти багатотисячним тиражем у київському видавництві “Либідь”), “Історію зарубіжної літератури” (Луганськ, 2004, 2006, у співавторстві), “Історію української літератури та літературно-критичної думки першої половини XIX століття” (Київ, 2005, 2006, у співавторстві). І це лише основні наукові зацікавлення професора О.А. Галича. У його працях висвітлено надзвичайно широкий спектр актуальних питань сучасної науки про літературу. Вражає статистика: у переліку наукових, науково-методичних, літературно-критичних студій О.А. Галича 313 назв, причому переважна біль-

шість публікацій (понад 200) з'явилася лише протягом останнього десятиліття.

Творча наснага та неймовірна працездатність дозволяють ученому реалізувати свій невичерпний творчий потенціал у багатьох сферах діяльності. О.А. Галич — викладач із багаторічним стажем роботи у вищій школі, який нагороджений знаком “Відмінник освіти України” і значком “За наукові досягнення” МОН України, має звання “Заслужений діяч науки й техніки України”; доктор філологічних наук (перший доктор філологічних наук у незалежній Україні!), науковець, який підготував 20 кандидатів філологічних наук, керує написанням докторських дисертацій. Він керівник, наділений умінням згуртовувати колектив і спрямовувати його до певної мети, про що свідчить успішна багаторічна робота на посадах завідувача кафедри української літератури Луганського національного університету та директора Східного філіалу Інституту літератури ім. Т.Г. Шевченка НАН України, а ще — автор поетичних збірок “Мнемозіна” (Рівне, 1998), “Далечінь пам'яті” (Луганськ, 2002), книги “Яблуна в батьковім саду” (Луганськ, 2002), куди увійшли новели, оповідання, повість. Чи не є свідченням найвищого професіоналізму вченого-теоретика можливість проілюструвати літературознавче поняття власними художніми творами? Тим більше, якщо це зразок рідкісного в українській літературі жанру східної поезії. Рубаї та хайку О.А. Галича, які за його словами, є експериментом, спробою “приспосувати жанри східної поезії до національного колориту українців”, зовсім не видаються стилізацією. Вони засвідчують тонке розуміння специфіки східного вірша, гармонійне поєднання властивих йому лаконічності, афористичності, споглядальності, філософської заглибленості не лише із зовнішніми реаліями нашого життя, але із самим стилем мислення, первніями ментальності. У хайку “Спалахи зірниць” чи у циклі “Новорічні рубаї” цілком органічними постають образи білої хати на узліссі, степового кур-

ного шляху, порослого чагарником берега Дінця, блакитних волошок, прозаїчної рябої корови чи загадкового цвіту папороті:

Степова квітка —
По ній повзе поважно
Смугастий равлик.

Шлях курний кудись —
Метелики літають,
Пісня бринить...

Великий Текст, написаний О.А. Галичем, Книгу, створену логікою та емоцією, пронизують дві ідеї (два концепти, якщо вжити термінологію сучасного літературознавства) — Пам'ять і Час. Мнемозіна і Хронос зримо чи неявно присутні у наукових студіях про мемуаристику й письменницькі щоденники, у віршах та оповіданнях О.А. Галича. У його поезіях людина та її рід, батьківська домівка, рідне село і столиця, український степ і Дінець, місто, народ, країна зображуються у тривимірній єдності минулого, сьогодення та майбутнього. Безмежній владі Хроноса, — “Ніщо не витримує часу, Хіба що єгипетський Сфінкс”, — здатна протистояти звичайна людська Пам'ять. Мабуть, не випадково вихідним імпульсом ліричного переживання в багатьох віршах О.А. Галича постає саме спогад. Пам'ять, що “гени рве, Перетинаючи сторіччя, Правда, давня, споконвічна”, тут уособлює нерозривну цілість триєдиного часу. Як стверджує автор поезій, саме “витвір Мнемозіни”, розсуваючи часові й просторові межі, уможлиблює нестримний рух людської думки до непізнаних обріїв:

Наша пам'ять — це Мнемозіни слід,
Шляхи, що ведуть в різні боки,
Це — думки розкутий в простір політ,
Енергії згусток глибокий.

У ювілейний для Олександра Андрійовича рік бажаємо йому творчого натхнення, щастя й відчуття гармонії. І нехай з'явиться ще багато-багато сторінок його мудрої Книги.

О. Ланко
м. Луганськ